

Zpráva o průběhu sporů o nápravu majetkové křivdy na Právovárečném měšťanstvu v Plzni

Za období 31.12. 2020 - 31.12 2021

Na úvod roční zprávy jsem nucen s politováním konstatovat, že v uplynulém období došlo prakticky k definitivnímu konci našich snah o navrácení nezákonně znárodněného majetku. Bohužel přes veškerou argumentaci našich právníků, se nepodařilo prolomit protiústavní mantru ochotně přejatou soudy všech stupňů - stanovisko pléna ÚS ČR 21/05. Vzhledem k této skutečnosti jsem si dovolil poněkud širší vysvětlení tohoto protiprávního výsledku a nástin dalšího postupu.

Veškerá svá rozhodnutí odůvodňují soudy všech stupňů touto „mantrou“ nazvanou stanovisko pléna Ústavního soudu ČR st.pl. ÚS 21/05. Toto stanovisko bylo vypracováno na politickou objednávku tehdejšího ministra kultury Pavla Dostála. Shodou okolností nám byl doporučen ke konzultaci doc.Mikule z Právnické fakulty UK v Praze. Navštívili jsme jej, (já a ak.arch. Stanislav Pícek) a při této příležitosti nám doc.Mikule s úsměvem sdělil, že na žádost „Pavlíka“ (myšleno ministra Dostála) vypracovává pro „Pavla“ (myšleno JUDr. Rychetského, předsedy Úst.soudu ČR) znění stanoviska, které jednou pro vždy utne snahy „Kinského“ o vydání paláce na „Staromáku“ a čtvrtiny republiky. Až do té doby bylo možné žádat občansko-právní cestou o přezkoumání znárodnovacího procesu a v případě nulity (to je i náš případ) soudy těmito žalobám vyhovovaly. Doc.Mikule – komunista, který po 68-mém strávil valnou část profes. života mimo obor, těmito žádostem bývalých stranických kolegů s chutí vyhověl a plénum ÚS to těsnou většinou schválilo. Bývalá předsedkyně ÚS ČR JUDr,Eliška Wágnerová nazvala toto rozhodnutí ve svém disentním stanovisku krádeží. Bohužel je toto stanovisko ÚS k restitučním předpisům užíváno zcela universálně, bez ohledu na to zda se restituční předpisy na daný případ vztahují.

Soudy staví své rozhodnutí na výkladu restitučních předpisů provedeném v stanovisku pléna ÚS ČR Pl. ÚS 21/05 a ve svých rozhodnutích prezentují názor, že restituční zákony vylučují možnost ucházet se o majetková práva obecnými soukromoprávními žalobami podle občanskoprávních předpisů a nároků. Soudy v rozhodnutí unisono tvrdí: *"že restituční zákony v podstatě legalizovaly vlastnictví státu k majetku, který stát získal konfiskacemi, znárodněním a dalším majetkovým opatřením, jímž byla současně vyloučena možnost uplatnit tato práva podle obecných právních předpisů, přičemž stejný závěr se uplatní také v případech vlastnického práva, k jehož zániku došlo před 25. 2. 1948, tedy před obdobím rozhodným z hlediska restitučních předpisů".*¹

Takový výklad by však bylo možno uplatnit jen k majetku, který přešel na stát a stát byl jeho vlastníkem v období, které je restitučními zákony řešeno (25. 2. 1948 – 1. 1. 1990) a dále ještě vůči fyzickým osobám, tedy osobám dle těchto zákonů „oprávněným“. Zde lze hovořit o tom, že restituční zákony mají právo přednosti podle pravidla přednosti speciální právní úpravy stejné právní síly před obecnou. Nemohou však mít takový důsledek vůči majetku, který byl sice fakticky státem nebo státní organizací ovládnán, ale ve skutečnosti k přechodu či převodu vlastnického práva na stát nedošlo a už vůbec nelze takový závěr vztáhnout na majetkové otázky, které restituční zákony

1 Usnesení Nejvyššího soudu z 3. 6. 2020, 28 Cdo 836/2020-947, s. 2 a dále s. 7-8.

neřešily – tedy na případy osob, na něž se restituční předpisy nevztahovaly – nebyly dle nich „osobami oprávněnými“, což je i náš případ.

Pokud se totiž tvrdí, že v případě těchto osob, na které se restituční zákony nevztahovaly, vlastně legalizovaly držení a dokonce i nabytí takového majetku státem (konkrétně tak měl učinit § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích a obdobně zákon č. 229/1991 Sb., o půdě), pak by fakticky restituční zákony byly zákony vyvlastňovacími. Stát by tak po pádu komunistického režimu legalizoval a znárodnil bez náhrady majetek, který sice do roku 1989 fakticky okupoval, ale právně nezískal podle tehdy platných právních předpisů. Restituční zákony byly již vydány po účinnosti Listiny základních práv a svobod uvozené do právního řádu ústavním zákonem č. 23/1991 Sb. (platným a účinným od 8. 2. 1991). Všechny později vydané zákony, včetně zákonů restitučních, musely splňovat požadavky Listiny a i starší, ale nadále platné zákony, musely při své aplikaci obstát s Listinou jako právním předpisem vyšší ústavní síly.

Listina připouští jen vyvlastnění ve veřejném zájmu a za náhradu.² Přitom se ústavní ochrana vlastnického práva vztahuje nejen na vlastnictví věci v úzkém slova smyslu, ale šířeji i na jiná majetková práva. Pokud tedy soudy chtějí vykládat restituční zákony jako zákony vyvlastňovací, je to zcela neústavní interpretace, protože vyvlastnění osob již dříve postižených totalitním režimem nebylo účelem restitučních zákonů, neboť jejich účelem měla být náprava křivd vyvolaných i rozsáhlým zánem majetku v předešlém období, nikoliv právní dokončení tohoto zánoru.

Dále zde (v případě námi nárokováných nemovitostí a ochranných známek), již v podmínkách demokratického a právního státu, absentuje veřejný zájem na vyvlastnění a především absentuje náhrada za vyvlastněná majetková práva. Řada členů parlamentu v roce 1991 by se dnes divila, kdyby tehdy znala, co jim budou soudy dávat do úst, tedy že jimi přijatý restituční zákon byl dovršením totalitního zánoru majetku. Pokud majetková práva k určitému majetku trvala do roku 1991, nemohla být zrušena restitučními zákony bez náhrady. Takový výklad je zřejmě protiústavní a je v rozporu s Úmluvou o lidských právech a základních svobodách, která byla za Československo podepsána v Madridu 21. 1. 1991. Již podpisem smlouvy stát vyjadřuje vůli být mezinárodní smlouvou vázán, a to znamená, že nemá činit nic, co by bylo se smlouvou v radikálním rozporu, byt' plná závaznost je pro stát daná až ratifikací hlavou státu.

Takovýmto skandálním závěrem skončila naše snaha o záchranu „rodinného stříbra“ a světově proslulých ochranných známek. K jeho osudu v rukou japonského vlastníka si můžeme jen přát, aby to český zkušený management zvládal alespoň tak, jak to dokázal za totality.

Přesto pro nás – původní vlastníky není ještě vše ztraceno. V rozsudku senátu 1. sekce Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve věci *Almeida Garret, Mascarenhas Falco a další proti Portugalsku* ze dne 11.01. 2000, číslo stížnosti 29813/96 a 30229/96 stěžovatelé tvrdili, že akt zbavení vlastnictví znárodněním je dokončen až vyplacením dlužného odškodnění - tedy náhrady, pokud právo na náhradu vyplývá z právního předpisu, což rovněž odpovídá i české ústavě platné v době znárodnění.

Po vyčerpání všech možností u místních soudů jsme ještě podali stížnost k ESLP, kterou opíráme o výše uvedené tvrzení, že *akt zbavení vlastnictví znárodněním je dokončen až vyplacením dlužného odškodnění - tedy náhrady, pokud právo na náhradu vyplývá z právního předpisu, což rovněž odpovídá i*

2 Čl. 11 odst. 4 Listiny.

české ústavě platné v době znárodnění. Náhrada však v našem případě nebyla ani stanovena, natož vyplacena

Evropský soud pro lidská práva se s argumentací stěžovatele *de facto* ztotožnil, když nevyplacení zákonem předvídaného odškodného (náhrady) považoval za neúměrné (zvláštní a přehnané) břemeno, v důsledku kterého zbavení vlastnictví posoudil jako porušení článku 1 Protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, a to i v situaci, kdy ke znárodnění majetku došlo před tím, než se pro Vysokou smluvní stranu (Portugalsko) stala Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod účinnou.

Pro úplnost k shora uvedenému je třeba uvést, že k znárodnění majetku stěžovatele pana Almeida Garreta došlo na základě zákonného dekretu ze dne 30.07. 1975, a to v letech 1975 a 1976, přičemž pro Portugalsko se Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod stala účinnou až ode dne 09.11. 1978.

Tento judikát a další (např. Řecký král proti Řecku, Broniowski proti Polsku) nám dávají silnou naději na stanovení a vyplacení náhrady za znárodněný majetek. Proto jsme podali již 2.4. 2021 žádost o zahájení správního řízení o stanovení náhrady za znárodněný podnik Měšťanský pivovar v Plzni na Ministerstvo financí ČR. Je samozřejmě velmi malá, či spíše žádná naděje, že by Ministerstvo žádosti vyhovělo (dosud se tak, pokud je nám známo, ještě nestalo), ale Evropský soud pro lidská práva je v dosud judikovaných případech názorově zcela rezistentní. Dle našich právníků a námi oslovených expertů, je v případě vyčerpání všech možností u vnitrozemských soudů velká naděje, že ESLP rozhodne konzistentně se svojí judikaturou. Toto rozhodnutí je potom pro ČR závazné a mohou pro ni vyplývat i nepříjemnosti, když pomineme náklady soudního řízení, tak ESLP může nařídit vyrovnání finanční ztráty vzniklé dlouhodobým neplněním za strany státu. To a skutečnost, že významným členem „Měšťanstva“ je statutární město Plzeň dává i docela dobrou pozici pro vyjednání kompromisního řešení.

Tímto konstatováním končím svoji zprávu a jsem

S pozdravem „Dej Bůh štěstí“

Karel Svoboda